

Eergisteren, 30 augustus 1715, heeft de scheidend rector magnificus van de Rijksuniversiteit Utrecht, professor Johannes Vitriarius, het overlijden bekendgemaakt van prins Johann Ernst van Saksen-Weimar, alumnus van de juridische faculteit van onze Alma Mater. Naar aanleiding van dit sterfgeval publiceert het universiteitsblad een geactualiseerde versie van het interview dat onze correspondent de prins enkele jaren geleden heeft afgenomen.

Een ontmoeting met prins Johann Ernst van Saksen-Weimar
Van onze correspondent Frederike Berntsen

Een mooie herfstochtend in 1713: we verheugen ons op een ontmoeting met Johann Ernst van Saksen-Weimar. De prins heeft ons land afgelopen juli verlaten om terug te keren naar Weimar, na een studieperiode van ruim twee jaar. We bezoeken hem in het Rote Schloss, de residentie die hij deelt met zijn broer Ernst August.

Na een vorstelijke entree door het renaissanceportaal worden we hartelijk onthaald in een van de salons van dit schitterende stadspaleis. We maken het ons gemakkelijk, warme chocolademelk wordt geserveerd. ‘Ik voel me bevoorrecht dat ik hier mag wonen’, zegt de prins, die de bewonderende blik van zijn bezoeker ziet. ‘Dit is een prachtige residentie, maar ik heb ook zeer genoten in jullie land. Utrecht, Amsterdam, ik kon er geen genoeg van krijgen. Als ik mijn ogen sluit loop ik weer over de grachten, in beide plaatsen. Welk jaargetijde dan ook, het is er fantastisch.’

U hebt best een tijd doorgebracht in Nederland, van februari 1711 tot afgelopen juli... ‘Ja, ik heb me met de juristerij beziggehouden aan de universiteit van Utrecht, en als ik maar even kon ging ik naar Amsterdam, de hoofdstad van de Europese muziekdrukunst. Maar mag ik je één ding vragen, voor we ons gesprek voortzetten? Ik hou niet zo van dat ge-u, zullen we gewoon je en jij zeggen? We zijn allebei immers bepaald jong, en van de etiquette word ik soms doodmoe.’

De prins neemt een slokje van zijn chocolademelk, staat op, loopt naar een van de ramen en tuurt de tuin in. ‘Amsterdam, heerlijke stad. Ik zag op een gegeven moment in de krant een catalogus van wat de Amsterdamse muziekdrukker Estienne Roger allemaal uitgeeft, ongelofelijk. Een waslijst aan componisten weet hem te vinden, veel Italianen, Caldara, Corelli, Alessandro Scarlatti, Vivaldi... Ik werd dolenthousiast en kocht vaak een partituur. Ik speel viool en ik componeer – en ik kan je zeggen dat de kennismaking met deze nieuwe muziek me enorm inspireert om over nieuwe composities na te denken en me nog beter te bekwamen op mijn viool.’

Ik heb uit je antwoord op mijn verzoek om tot deze afspraak te komen begrepen dat je niet als enige enthousiast bent over deze composities. Ook Johann Sebastian Bach kon zijn geluk niet op toen je hem bij thuiskomst je schatten liet zien. ‘Zeker! Johann Sebastian, onze hofcomponist sinds 1708, deelt mijn opgetogenheid voor de nieuwe, frisse Italiaanse toontaal. Zo heerlijk om hem in de buurt te hebben, iemand met dezelfde onstilbare passie voor de muziek als ik. Ik heb trouwens compositieles gehad van Johann Sebastians neef Johann Gottfried Walther. Dat was nog voordat ik naar Nederland ging.

Toen ik deze zomer terugkeerde naar Weimar, met in mijn koffer een heleboel muzikaal materiaal, kon Johann Sebastian zijn nieuwsgierigheid nauwelijks bedwingen. Ik was nog niet thuis of hij maakte zijn opwachting, blij, amicaal. Avond aan avond hebben we Vivaldi's opus 3, *L'estro armonico*, doorgenomen, doorgezongen, en ons verbaasd over zoveel

vindingrijkheid. Johann Sebastian was door het dolle heen, hij las gretig iedere bladzijde, analyseerde de technische hoogstandjes en smulde van het frisse en nieuwe dat hij in handen kreeg.

Het gaat trouwens sowieso goed met hem; hij hield zich tot nu toe bij ons vooral bezig met kamermuziek en met zijn post als organist aan het hof, maar sinds maart is hij ook Konzertmeester van het hoforkest en heeft hij salarisverhoging gekregen.'

De prins loopt, druk pratend, het vertrek op en neer, waarbij hij licht trekt met zijn linkerbeen. *Een probleem met paardrijden gehad?* 'Nee, een vervelend abces, ik heb daar sinds Utrecht hinder van.'

'Johann Sebastian wil zo graag weten hoe zijn Italiaanse collega's componeren', vervolgt de prins zijn betoog, 'dat hij niet alleen hun muziek leest, maar er ook bewerkingen van maakt, om goed te begrijpen hoe ze te werk gingen. Hij vertelde een paar dagen geleden dat hij een orgelversie wil maken van een van de concerten uit *L'estro armonico*. Een geweldig idee, natuurlijk, ik heb hem meteen aangespoord om meer bewerkingen te maken, voor diverse instrumenten. Genoeg materiaal voorhanden.

Het zou me niet verbazen als je in de nabije toekomst een heel andere Bach gaat horen dan die we nu kennen. Het lichte, het springerige, het extreem heldere dat deze zuidelijke muziek in zich heeft spreekt hem enorm aan. Het lijkt me dan ook zeer uitnodigend voor hem om de geestkracht die deze muziek uitstraalt te adapteren, en daarmee aan de slag te gaan.'

Heb je zelf plannen om op korte termijn iets in de geest van de Italianen te componeren?

'Absoluut. Direct toen ik in de drukkerij van Estienne Roger al die noten vers van de pers onder ogen kreeg borrelden er ideeën in me op – ik heb schetsen gemaakt, dingetjes uitgetroefd op mijn viool. Ik loop rond met het plan een aantal vioolconcerten te schrijven. En ik hoop dat de rust van mijn residentie me daarbij helpt, hoewel ik het altijd erg leuk vind om bezoek te ontvangen, zoals jij vandaag – ik had me erop verheugd om iemand te zien uit het land waar ik zoveel fijne momenten heb beleefd.'

Je broer Ernst August regeert Weimar, samen met zijn oom. Ben je niet jaloers? Zou jij niet liever zelf de macht uitoefenen? 'Nee, alsjeblieft niet! Ik dank God op mijn blote knieën dat ik niet hoeft te regeren, die verantwoordelijkheid zou mij veel te zwaar vallen. Bovendien zou ik dan te weinig tijd hebben voor de muziek. Ik wil de mensheid dienen via de muziek, door zo mooi mogelijk viool te spelen en zo goed mogelijk te componeren.'

Mag ik je heel veel succes toewensen, en je hartelijk danken voor dit onderhoud? Ik ben er zeker van dat je, met Johann Sebastian Bach in de buurt, zult uitgroeien tot een groot musicus en componist.

Naschrift

Helaas is deze laatste verwachting niet in vervulling gegaan: na een lang ziekbed overleed Johann Ernst van Saksen-Weimar een maand geleden, 1 augustus 1715, op achttienjarige leeftijd. Johann Sebastian Bach schreef een cantate, *Ich hatte viel Bekümmernis*, die bij de uitvaart ten gehore is gebracht. De prins heeft negentien werken voor verschillende instrumenten nagelaten. Johann Sebastian Bach heeft laten weten dat hij, als eerbetoon, een aantal composities van de prins zal bewerken. Binnenkort zal Georg Philipp Telemann de zes

in de stijl van Vivaldi geschreven vioolconcerten publiceren, die Johann Ernst het jaar voor zijn vroegtijdige dood optekende.

(Bovenstaande tekst is geheel fictief: noch het artikel in het universiteitsblad, noch het interview met prins Johann Ernst van Saksen-Weimar heeft ooit bestaan. Dit verhaal kent slechts enkele vaststaande historische feiten. De opzet was een voorstelling te maken van het enthousiasme van de prins en van Bach over Vivaldi; het doel was geenszins een waarheidsgetrouwe weergave van de geschiedenis.)